

תשורה

משמחת הנישואין של
מנחם מענדל שי' ונחמה לאה שתחי' נעמעס
ל"ג בעומר תשפ"ו

ב"ה

תשעה

משמחת הנישואין של
מנחם מענדל שי' ונחמה לאה שתחי' נעמס
ל"ג בעומר תשפ"ו

נסדר והוכן לדפוס ע"י הת' מנחם מענדל שי' טרייטעל

פתח רבר

לזכרון טוב, ליום כלולת החתן התמים הרב מנחם מענדל שי' עם ב"ג הכלה המהוללה מרת נחמה לאה תחי' בעזה"י ביום ל"ג בעומר, י"ח לחודש אייר - הננו בזה לכבד את הנוטלים חלק בשמחתינו, מקרוב ומרחוק, בתשורה זו (מיוסד על ההנהגה בשמחת נישואי כ"ק אדמו"ר נשיא דורינו והרבנית הצקדנית נ"ע), הכוללת:

א. חמשה מכתבים מהרבי באנגלית, שנתפרסמים כאן בפרסום ראשון, באדיבות המוסד "Rebbe Responsa", ותודתינו נתונה להם ע"ז.

ב. כתי"ק - מענה להמניחים ש"פ בחקותי תשכ"ה - חלקו יצא כבר לאור, אבל חלקו השני (נראה מודגש וברור יותר מהשאר) הוא כאן בפרסום ראשון.

ג. זכרונות וסיפורים שארעו לסב החתן הרב יצחק נעמעס עם הרבי, כפי שסופרו ע"י אב החתן הרב יוסף נעמעס, וכן כמה סיפורים שארעו לאב החתן גופא עם הרבי, ע"פ בקשת בנו החתן שי'. וזאת למודעי: סיפורים אלו הם לאו דוקא "פרסום ראשון", כ"א סיפורים איידועים כ"כ, ולכן ראינו לנכון לפרסמם כאן.

ד. הנחות (בלתי מוגהות) משיחות ומאמרי הרבי שנאמרו בשנת תשכ"ה והתוועדות אחת משנת תשכ"ז, כפי שנרשמו ע"י סב הכלה הרב יצחק אהרן שי' מאן. וזאת למודעי: השיחות בכללותם אינם פרסום ראשון, אבל היות שכל הנחה שיש - יהי' ממי שהי' - יתיר בפרטים וחסר בפרטים לגבי שאר ההנחות, ובפרט - כידוע - ההנחות (בלתי מוגהות) מתשכ"ה אינם מעולים כ"כ, ראינו לנכון להדפיס ההנחות כאן, כפי שנרשמו ע"י אחד שהי' שם וכתבם אז.

השיחות ומאמרים שנדפסו בתשורה זו:

- א. חלק ממאמר ד"ה ומשה נגש מש"פ יתרו תשכ"ה
- ב. שיחת ש"פ שופטים תשכ"ה
- ג. שיחת ש"פ תצא תשכ"ה
- ד. שיחה מש"פ תולדות תשכ"ז

ה. שתי תמונות של הרבי בפרסום ראשון אחד מהם הוא מל"ג בעומר תשמ"ג, והשני מי"א אלול תשמ"ח. שתי תמונות אלו נמסרו לנו לפרסום באדיבות הת' משה נחמן הלוי קרולפסקי, ותודתינו נתונה לו ע"ז.

הא-ל הטוב הוא יתברך, יברך את כל הבאים להשתתף בשמחתנו ואת בני משפחותיהם בתוך כלל אחינו בית ישראל בברכות מאליפות מנפש עד בשר, ובקרוב ממש נזכה לקיום היעוד "מהרה ה"א ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים, קול ששון וקול שמחה, קול חתן וקול כלה" וכו', בגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש.

משפחת מישולבין

וועסט בלומפילד, מישיגאן

משפחת נעמעס

מעטארי, לויזיאנא

יום שלישי שהוכפל בו כי טוב
ל"ג בעומר תשפ"ו
פרמינגטן הילס, מישיגאן.

מכתבים

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקווי
ברוקלין נ. י.

By the Grace of G-d
22nd of Av, 5716
Brooklyn, N.Y.

Mrs. Pesi Eilenberg
18 Harding Terrace
Newark 12, N.J.

Blessing and Greeting:

I received your letter of July 13th. Your donation was turned over to our Special Discretionary Fund (Lishkas Chashoin) from which assistance is given in confidence to deserving cases, which is one of the highest forms of tzedoko. May it stand you in good stead, and may you always be able to report good news about your health, physical and spiritual, as there is always room for improvement.

With blessing,

By *Menachem Schneerson*

By the Grace of G-d
29th of Tishrei, 5722
Brooklyn, N. Y.

Mr. Elimelech Mordechai Schreiber
55 Wilbur Avenue
Newark 12, New Jersey

Greeting and Blessing:

I was gratified to receive the good news from Rabbi Sholom Ber Gordon of Newark that your son Anron Moshe was married in a happy and auspicious hour. May G-d grant that it be truly a Binyan Adei-ad, and that you and your wife should have true Yiddish Nachas from them.

Your donation is gratefully acknowledged. Since you did not specify which Lubavitcher Yeshiva you had in mind, I took the liberty of dividing it equally between the Central Yeshiva in Brooklyn and the Lubavitcher Yeshiva in Newark.

May G-d grant that for many many years to come you will continue your good work in support of the Torah and Mitzvoth, in a growing measure.

With the blessing of Mazel Tov, Mazel Tov,

מינסק-קאָנארק

MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

By the Grace of G-d
21th of Adar I, 5722
Brooklyn, N.Y.

Mr. Elimelech Mordechai Schreiber
55 Wilbur Avenue
Newark 12, N. J.

Greeting and Blessing:

Thank you very much for your letter of February the 13th with the enclosure, which was turned over to its destination, namely the Committee of Rabbis working for the East Flatbush Mikvah. No doubt you will receive an acknowledgment direct from them.

May G-d grant that for many years to come, and with peace of mind and through joy, you will continue your good work to strengthen Yiddishkeit in general and Taharas Hamishpocho especially, in a growing measure.

I think you will be glad to know that I have a prospect to receive an additional donation from another source for the same cause, and that it is in some way related to your effort, so that the merit of it will also stand you in good stead.

With prayerful wishes and

With blessing, *M. Schneerson*

real
P.S. -- Recently I had occasion to meet with Rabbi Zeev Segal of Newark. Having your correspondence in mind, I led the conversation to touch upon your work, and I was gratified that the conversation brought forth an expression of appreciation on the part of Rabbi Segal and his admiration for your work. At the same time he told me (a) that at the last convention of the Histadrus Horyabbonim, the question of Mikvahs was taken up, according to your suggestion; (b) that he is ready to discuss the matter with you (in behalf of the Histadrus Horyabbonim;) as to what can be done in this matter. May G-d grant that there will be some good practical results.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
לויבאוויטש
אויסגען פארקויף
ברוקלין, נ. י.

By the Grace of G-d
21st of Adar, 5731
Brooklyn, N. Y.

Miss

Chaya

Elizabeth, N. J.

Blessing and Greeting:

I am in receipt of your letter of March 15th, in which you write about your background, as well as medical treatment. May G-d grant that you should have good news to report in all the matters about which you write, particularly about the effectiveness of the treatment.

I trust that it is unnecessary to emphasize to you at length the need to strengthen adherence to the Will of G-d in the daily life, as He revealed it in His Torah, called Toras Chaim (the Law of Life), because it is the true guide in life to a life worth living. And while this is essential for its own sake, it is also the channel to receive G-d's blessings in all one's needs materially and spiritually.

Jewish daughters and women have a particularly important role in Jewish life, as is emphasized by the festival of Purim, which we have just celebrated, as well as by the next festival, Pesach, which we will soon celebrate. For, insofar as Purim is concerned, it is well known that a Jewish woman - Esther - was instrumental in bringing about the miracle of Purim, as is also emphasized by the fact that the book in the Holy Scriptures recording the events of Purim, is named not after Mordecai, nor after Mordecai and Esther jointly, but solely after Esther - Megillas Esther. As for Pesach, our Sages of blessed memory state that it was in the merit of the righteous Jewish women in those days that the deliverance from Egyptian bondage was brought about, which is very instructive and meaningful.

No doubt you are cooperating fully in the matter of the treatment. While it is necessary to follow the instructions of the doctor, it is at the same time essential to have complete faith in the "Healer of all Flesh Who works wondrously," Who is the Source of all healing and cure.

With prayerful wishes for good health, and hoping to hear good news from you,

With blessing,

By *Menachem Schneerson*

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

By the Grace of G-d
23rd of Elul, 5743
Brooklyn, N. Y.

Mr. _____

Wisconsin

Greeting and Blessing:

I received your letter of the 17th of Elul, and will remember you in prayer for the fulfillment of your heart's desires for good.

Specifically with regard to a Shidduch, you surely know the instruction of the Torah, Toras Chaim, that a person should never be discouraged. However, it is expected of one to do what is necessary in the natural order of things in all matters, especially in such an important matter as finding a wife and setting up a Jewish home on the foundations of the Torah and Mitzvoth.

No doubt you know that nowadays most Shidduchim are concluded with the help of intermediaries, especially a reliable Shadchan, and personal friends.

At the same time, it is necessary to widen the channels through which a Jew receives G-d's blessings in all needs, these channels being the everyday life and conduct in accordance with the Torah and Mitzvoth. Therefore, every additional effort in matters of goodness and holiness, Torah and Mitzvoth, though a must for their own sake, widens these channels.

It would be advisable in your case, especially now that we are in the month of Elul and about to enter the New Year, to have the Tefillin and Mezuzoth of your home checked to make sure they are Kosher.

Wishing you a Kesivo vaChasimo Tovo, for a good and sweet year, materially and spiritually.

With blessing

M. Schneerson

זכרונות

אב החתן יוסף נעמעס מספר:

לאבינו ר' יצחק בן ר' אהרן מאיר נעמעס יש כמה סיפורים מפורסמים עם הרבי. שמעתי מאמי ע"ה שפעם הרבי אמר לאבי "יצחק דו ביסט דאך א מלומד בניסים!"

אני משתף כאן כמה סיפורים ששמענו מאבינו שלא כל כך ידועים:

א

כמה שבועות לאחרי יו"ד שבט תשי"י, אבי, שהי' בעל רגש, ישב ב770 הרבה לילות עד לשעה מאוחרת, בכעין אבל ובכי. לילה אחד לערך בחצות הלילה הרבי, כשיצא לביתו, הסתכל בזאל וראה אבי יושב שם. הרבי התיישב על הספסל אצל אבי ואמר לו "יצחק גיי אהיים זיך אפרוען. למרות המצב מען דארף זיין בשמחה!"

ב

פעם אבי נכנס ליחידות בשעה שלש לפנות בקר ומיד הרבי, שאל אותו "יצחק שוין גידאווענט מעריב?" מרוב התרגשות שכח להתפלל!

ג

פעם, בשנים הראשונות לערך תשי"ג, בעת התוועדות שבת מברכים, הרבי קם ממקומו ולקח אבי ור' משה טלישבסקי ורקד אתם בעיגול לזמן קצר. הרבי אמר להם אז "איך וועל קומען צו אייך אויף שמחות!". (אבוא להשתתף בשמחתכם) אבי היה אז בחור עשרים ותשע.

לפועל אבי התחתן בשנת תשי"ז בתל אביב. ולהעיר ממה שסיפר ר"ש זרחי שר' מענדל פעלדמן שאל הרבי הקודם, כשנתן לו הזמנה לחתונתו, האם הרבי

יכבד אותם בהשתתפות אישית בחתונתם, והרבי ענה "עס ווענט זיך אויף דיר!"
(זה תלוי בך) וד"ל.

ד

פעם לערך תש"מ אבי חזר מעבודתו במנהטן עם תיק מלא סחורה יקרה,
ועצר במכולת לקניות.

שני גוים חזקים פגשו אותו ברחוב. אחד תפס התיק והשני חיפש הארנק
שמה היה דולרים מהרבי ועוד כסף. האבא החזיק את הארנק בהכיס של המעיל
ומיד כשהגוי רק נגע בהארנק התחיל לצעוק ולקח כמה פסיעות לאחוריו, ואמר
לחבירו בוא נרוץ מכאן מה שיותר מהר. הם זרקו התיק וברחו לחייהם. לא היה
שם שום משטרה או בני אדם חוץ משלשתם!

ה

כשישבנו שבעה על אבי, מר א. סיפר שהוא זוכר ברור ערב ראש השנה
תשי"א בהאוהל. לאחרי ששאל הרבי האם יש שופר? וכשנענו לשלילה אמר
ברגש (התוכן) יש כאן מנין ואם הי' שופר היו יכולים לישאר כאן. אחר כך כשהרבי
ואנ"ש הלכו לכיוון האוטובוס פנה הרבי למר א. והראה לו שאבי עדיין מתפלל
אצל הציון ואמר לו "מאך זיכער אז יצחק נעמעס האט א וועג ווי צוריקפארען
און בלייבט נישט דא אויף ר"ה!"

שלשה סיפורים שקראו אתי - נכתבו על פי בקשת החתן:

ו

הצעטיל בנוגע שליחתינו תש"נ - חורף תש"נ כתבנו להרבי פעמיים אודות
שליחות למינסק. הרבי ענה "כעצת ידידים מבינים" "כבר עניתי כעצת ידידים ומבינים"
המזכיר הסביר שפירושו שהרבי אינו מסכים להצעה. ליו"ד שבט, ארבעים שנה,
הגיע הר' זעליג ריבקין שי', השליח ראשי דמדינת לויזיאנא לבית חיינו והציע
לנו השליחות במעטארי. לאחרי שביקרנו שמה כתבנו צעטיל להרבי וסיימנו
שאנו מבקשים הסכמת וברכת כ"ק אד"ש. המזכיר אמר שבשום אופן הוא לא
יכניס הצעטל, מכיון שבאותו תקופה הרבי רצה שיבואו להסכמה בעצמם, ואח"כ
יבקשו ברכה. שלא לפי טבעי הלכתי למזכיר אחר והפצרתי אותו שיכניס מכתבי

עד שלבסוף הסכים.

לאחרי זמן קצר שמעתי שהמזכיר מחפש אותי. הרבי עשה עיגול סביב המילים הסכמת וברכת והוסיף בכת"ק אזכיר על הציון.

ז

בשנת תשמ"ט לאחרי סוכות נסעתי, בפעם השני, לרוסיה, עם שלום משה פלטיאל. באחד הימים מתקשר אלי ר' משה לברטוב שלאחרונה קנו, על ידי

התוועדות חנוכת הבית

ר' סאשא לוקצקי, בית (קטן) בעיר ליבאוויטש כמתנה להרבי. משה ביקש שאחד מאתנו יסע לליובאוויטש לקבוע מזוזות ולעשות חנוכת הבית מתוך פארברענגען. שלום משה נשאר בפעטערבורג (לנינגרד) להמשיך השיעורים והפעולות ואני נסעתי עם אביגדור פרנס ואשתו ובתו הפעוטה ע"י הרכבת. הגענו

בבקר קבענו המזוזות והלכנו להאהל. כשחזרנו עשינו פארברענגען חנוכת הבית.

כשחזרתי לנוי יארק עשיתי אלבום תמונות מליובאוויטש והבית, ומסרתי האלבום לבנימין קליין. הוא מיד התקשר לבערל לויין בהספרי' שהגיע לראות האלבום ואמר שבטח זה יעניין הרבי. לא שמענו עוד על הנ"ל עד שמאוחר בליל בדיקת חמץ הריל"ג התקשר אלי ומסר שהרבי רוצה לדעת הכתובת של הבית, להוסיף אותו להשטר מכירת חמץ. התקשרתי למשה לברטוב והתקשרנו למוסקבה ובתוך שעה מסרנו הכתובת להרבי. ומאז תשמ"ט הרבי מכר החמץ של נחלתו בליובאוויטש! (מצורף כאן השטר של תשנ"א - "ובמדינת רוס' בעיר ליבאוויטש אזור רודניא פלך סמאלענסק בית שניאורסאהן").

ח

ח' אדר, תשמ"ט, לפני חופתי, זכיתי לקבל הסידור מיד קדשו של הרבי בגן עדן התחתון. הרבי נתן לי הסידור ואמר (מה שבסוגריים הוא כפי זכרוני אבל אין ברור): אויסבעטן אלע המשכות. די שמחה פון אדר (א שמחה פון עד לא ידע) זאל נמשך ווערן תמיד (כל הימים).

הנהגות

שיחת ש"פ שופטים, ז' אלול, תשכ"ה

שיחה א'

הנה בתחלת הסדרה רש"י מביא התיבות "שופטים ושוטרים", ומפ' "שופטים - דיינים הפוסקים את הדין, ושוטרים הרודים את העם אחר מצוותם שמכין וכופתין במקל וברצועה עד שיקבל עליו את דין השופט". ולא כהמדפיסים "ושוטרים" בתיבות גדולות כמו שהוא דיבור חדש, שא"כ יהי' קשה למה לי' לחזור ולהעתיק לשון המקרא ("ושוטרים"), שהרי כבר העתיקו בתחילה. אלא שהוא באותו דיבור, שופטים ושוטרים, ומפ' שופטים והדר מפרש שוטרים.

אבל צ"ל ל"ל למימר בדיבור א', לימרי' בשני ד"ה, א' לשופטים וא' לשוטרים.

ועוד צ"ל מאי קמ"ל הלא היא דבר הפשוט שזהו פי' של שופטים ושוטרים, שהרי כבר יש תיבות אלו בכ"מ ושם לא פירשם רש"י, נמצא שהוא מהתיבות הכי פשוטות שאין צורך לפרשם, ולכן בבראשית כשאומר "השופט כל הארץ גו"ל¹ לא פי' רש"י כלום וכן גבי משה בשמות "מי . . שר ושופט . . הלהרגני אתה אומר"², נמי לא פי' שם כלום לפי שהיא תיבה הכי פשוט, ועד כדי כך שכשרש"י רוצה לפרש ענין אחר ד"ה משתמש באותן תיבות, שמובן מזה שהם תיבות פשוטות.

הביאור:

אין סברה לומר שיפרש בתיבות מה שהם עצמם צריכים ביאור, ולכן לגבי

(1) בראשית יח, כה.

(2) שמות ב, יד.

לוט שכתוב³ "ולוט יושב בשער סדום" פירש"י - "ישב כתיב שאותו היום מינוהו שופט עליהם", וכן גבי עפרון⁴ "ועפרון יושב - כתיב חסר אותו היום מינוהו שופט עליהם", ה"ה מילה פשוטה ביותר, שכשרש"י רוצה לפרש לתינוק של חדר למה נאמר חסר, ה"ה משתמש בתיבה זו, ואין סברא לומר שסומך על מה שפי' בפר' שופטים שהרי אין סומכין ע"ז שעתיד לפרש, שה"ה היפך השכל והיפך הפי' הפשוט, ומזה שלקמן⁵ אצל "ודברו השוטרים גו"ל"ק מה שרש"י אינו מפרש כלום, שהרי סומך ע"ז שפי' בתחילת הסדרה, א"כ אינו מובן ל"ל לרש"י לפ' כאן פירוש תיבות אלו.

עוד קשה מאי קמ"ל, וגם צ"ל הלא בפ' דברים הרי רש"י מפ' היפך פירושו כאן, שהתם ע"פ⁶ "שוטרים לשבטיכם" פרש"י שוטרים "הכופתין ומכין ברצועה ע"פ הדיינין", שבלימוד שטחי...

רק כדי לקיים ציווי כ"ק אדמו"ר הנשיא הרי הוא אותו הפירוש כאן, אבל ביישוב איזה רגעים נמצא שהם הפכים לגמרי, שהתם הרי פירש שהשוטר ה"ה מביא את פסק הדיין לפועל, שאם פסק מכות הרי הוא מכה אותו, שהרי לשונו הוא "על פי הדיין", והכא הרי כותב "שמכין אותו עד שישמע ויקיים את פסק הדיין", היינו שאינו רוצה לשמוע, וכופין אותם. וצריך להבין למה שינה את פירושו.

ועוד צריכים להבין הלא בשמות אצל נוגשים ושוטרים⁷ פירש"י "שוטרים לרדות בעושי המלאכה" הנוגשים הרי הם מביאים פקודת פרעה עליהם אבל השוטרים הרי הם רודים כו',

ולכאור' הוא כמו פירוש רש"י בדברים.

ועוד יש דיוקים ברש"י בזה שמשנה מפירושו בדברים, שכאן הרי כותב ש"מכין וכופתין בבמקל ורצועה", והתם אינו מזכיר אלא רצועה וממה נפשך הרי בפסוק אינו מזכיר לא מקל ולא רצועה, ואם השוטר צריך לשניהם למה לא כתבם בדברים, ואם אינו צריך להם למה כתבם כאן, ועוד שהתם מקדים כופתין למכין, והכא מקדים מכין לכופתין.

(3) בראשית יט, א.

(4) שם כג, יר"ד.

(5) דברים כ, ה.

(6) דברים א, טו.

(7) שמות ה, ו.

וכל זה צריך להיות מוכרח מפשרטם של כתובים.

הנה פירוש הפשוט של שופט הוא אשר לא רק שאומר הפסק דין אלא שמביאו לפועל - היפך פירוש רש"י הכא, כמו "השופט כל הארץ לא יעשה משפט", הרי השופט אינו רק שאומר הפסק, אלא עוד זאת צריך לעשות משפט, וכן גבי דתן ואבירם שאמרו "מי . . שר ושופט . . הלהרגני אתה אומר", שלהיותו שופט הרי צריך להיות הלהרגני, הוא כמו שראו בו "ויטמנהו בחול", שלא זו בלבד שפסק דינו אלא עוד זאת הביא דינו אל הפועל.

וכן גבי לוט שמינוהו שופט, שפסק להם שאין להם לנגוע אל האנשים "כי על כן באו בצל קורת", ולא זו בלבד שפסק הדין, אלא עוד זאת שסגר הדלת ועשה כל מה שבירדו להביא פסקו אל הפועל; וכן גבי⁸ "ויאמר משה אל שופטי בני ישראל הרגו איש אנשיו", שהיותם שופטים הרי צריכים להרוג בעם, היינו להביא הפסק בפועל, ואין לומר שהם אמרו לאחרים לעשות, שהרי רש"י עושה חשבון הנהרגים ש"שופטי בני ישראל" שמונה ריבוא, ו"איש אנשיו" כל אחד צריך להרוג שנים, הרי שהם עצמם הרגו, ובכלל זה הוא לעשות כל מה שבירדו לעשות להביא פסקו לפועל - שישמעו לו.

אבל כאן שנאמר "שופטים ושוטרים", הרי א"א לפרש שופטים כמו בכל מקום שאם כן מה עניינו של השוטר כאן, הרי הכל עושה השופט, ולכן צריכים לומר שהשופט כאן פירוש שפוסק הדין, והשוטר מביאו לפועל, ולמה משנה לקודם, ורש"י אומר שאין לו אלא זאת.

ההסברה להכא - הציווי לדורות:

אין לומר שבכל הדורות אין למנות שופט אלא אם כן הוא בעל כח שיכול להביא פסקו בפועל, שקודם לכן בימי משה הרי הי' שופט מיוחד ודור מיוחד, והי' בעל כח להטיל פסקו אל הנדונים להביא לפועל, אבל לדורות הרי מצינו סיפורים בגמרא, ומפורש בכתובים שלא שמעו לפסק השופט הרי הצטרכו לשוטר שיביא פסק השופט לפועל - שישמעו לו, וזהו עניינו העיקרי של השוטר.

אבל בדור משה הרי אימת השופט על אנשיו, ואין צריך לכך, והראי' שהרי נאמר ואצוה את שופטיכם, שהיו שופטים, והרי מקודם לא נאמר שמינה משה רבינו שופטים אלא נאמר "ואשימם ראשים גו' שרי אלפים" הרי שהשופטים

היו שרים, שהחילוק בין שר לשופט הוא שהשר הרי אימתו על אנשיו בעשר, במאה, באלף. נמצא שהשופטים היו מטילים אימה, אבל זה טוב רק שיקבלו את הדין, מחמת אימתו שמטיל עליהם, אבל יכול להיות שאינו בעל כוח בגופו להלקות, שהרי צריכים להכות בכל כוחו "והכהו לפניו"⁹ וכד', בגלל זה צריך הי' לשוטר להכות מכות.

ובזה יובן דיוקים הנ"ל:

אחרי שהכא רש"י מדבר אודות זמן שאין העם נשמעים אל השופטים, לזה צריכים היו לשוטר להביא פסקו לפועל, ובדברים מדבר רש"י אודות עונם שהשוטר צריך לעשות על פי הדיינים.

ולכן הכא שמכין, וההכאה הוא במקל, שישמעו אל דברי הדיין, והראי' שהוא במקל מבלעם, שכשהי' רוצה שאתונו תשמע אליו היכהו במקל¹⁰, כמו כן כאן, אבל יכול להיות שיברח, ולכן כופתין אותו ברצועה ומכין אותו עד שיתרצה לפסק השופט, אם כן צ"ל למה הי' צריך לרצועה בפירושו בדברים, הלא לא יברח שהרי הוא שומע לפסק הדיין, אלא משום שהרצועה הוא למלקות והדין הוא¹¹ שקודם שמכין אותו צריך לכופתו אל העמוד. ולכן הכא אומר מכן קודם כופתין, והתם אומרו לאחר כופתין, שהכא יכול להיות שבמכה א' ישמע לפסקו ולא יצטרך כלל לכפתן, או אפילו קודם שיכהו אבל התם הרי בשביל מכות צריך לכופתו.

ובמצרים הרי השוטרים לא הכאו את העם שהרי הם היו מוכים, ולכן פירש שרדו בעם לעשות מלאכתם, אבל הכא ח"ו.

ולהיות שבכלל הרי השוטר הוא עושה סדר, שהרי הוא לשון משטר, ולכן הרי בכל מקום אין צריך לפרשו, ולכן הרי רש"י משתמש בו כמו בעפרון שעשהו שוטר לסדר עניני הקני' וכמה כסף, וכו', אבל לפרטי הסדר הרי צריך לפרש, ולכן הכא ובדברים מפרש, וכן בשמות מפרש שהרי שם אי אפשר לפרשו בענין הסדר, שאיזה סדר שייך התם.

שיחה ב'

הנה בפירושו רש"י יש עניינים מופלאים מה שמתרץ ענינים בפשט רמז דרוש

(9) דברים כה, ב.

(10) ראה במדבר כב, כג ואילך.

(11) ראה מכות כב, ב.

וסוד, הנה בהלכה הוא נוגע למנין המצוות, הנה בגמ' סנהדרין אומר "מנין ששופטים תיתן לך בכל שעריך, שנאמר שופטים תתן", הרי מבואר שחושבם לשתי מצוות, שתינתן קאי אכל אחד, ואם כן הרי הי' צריך להיות נמנה לשתי מצוות, ומצאנו שכל מוני המצוות, מתחיל מהרמב"ם, אינם חושבים אותם רק למצווה אחת, ומאחר שהם שני ענינים היה צריך למנותם בפני עצמם,

ובפרט למניין הרב עמרם גאון שהוא מונה גם פרטי המצוות לא כמו הרמב"ם שמונה רק ענייני כללי המצוות ולא פרטם, הרי לרב עמרם גאון הי' צריך בוודאי למנותם לשתי מצוות, ואפילו לרמב"ם שמונה רק ענינים מיוחדים אבל אם יש שתי ציוויים על מצוה אחת הרי הוא מונה אותם לאחת,

אבל הכא הרי הם שני ענינים, שהשופט הרי הוא פוסק הדין והשוטר הרי מפרש הרמב"ם לא כפירוש רש"י, ואומר שהשוטר הוא מלקה וכשצריך ללקות, וגם צריך להסתובב לראות אם המשקלים הם בסדר עד ענין הכי קטן, ואם כן הרי צריך למנותו אותו בפני עצמו, ונלאו מפרשיו לתרצו.

וגם הרי בגמ' הסנהדרין אומר על פסוק ואצוה את שופטיכם בעת ההיא ודורש לזרזם להיות להם מקל ורצועה, וקשה מה משמיענו, והפי' הפשוט הוא, שהוא המשך מקודם, שקודם לזה איתא התם, שהב"ד צ"ל להם רצועה ללקות בה, ומקל להכות מכת מרדות שכשאינן שומעים להדין, וסנדל לחלוץ, ושופר שכשצריכים ליתן רמ"ח (- חרם), ולזה דורש הפסוק ואצוה, אבל צ"ל למה חושב רק מקל ורצועה ואינו חושב שאר הענינים הנ"ל, שלפרש"י שהשוטר ה"ה מביא את פסק השופט לפועל ה"ה חלק מהשופט, שלא ישאר פסק השופט באויר, שבלא השוטר ה"ה נשאר בפסק ולא במעשה, אלא שיוצא לפועל ה"ז חלק מענין השופט, ואין זה דבר וענין אחר, ולכן ה"ה נחשב במצוות מינוי שופטים.

אבל הרמב"ם שמפרש שוטר לעשות העונש שפסק השופט הרי א"ז מענין מצי' השופט שהרי פסקו קיים, אבל צריכים להבין לפרש"י אינו מונה זה שהשופט מלקה, למצוה בפ"ע, אלא הוא מצוה, שיש מצווה לדון בדיני תורה, אלא שמפרט שארבע מיתות בפ"ע, מצוה לידון בסקילה, וכו', וגם מצוה לידון בדיני מלקות, אלא שאין מצוה למנות ממונה ע"ז, אבל להרמב"ם שמונהו במצוות שופטים ושוטרים תתן, ה"ה מצווה בפ"ע ולמה אינו מונהו.

ובזה מתורץ הגמ' ג"כ שלמה אינו חושב רק מקל ורצועה, שהרי הגמ' מדבר

אודות זריז שהדיין צריך להיות זריז, היינו שלא זו בלבד שיפסוק את דינו מתוך שכל עיוני אלא עוד זאת שיביאו לפועל, וזהו ע"י מקל ורצועה כמו שפרש"י.

ובזה יתורץ ענין אחר שיש שרוצים לתרץ שיטת הרמב"ם שהוא ע"פ הילקוט וספרי, שאם אין שוטר אין שופט, שבלא ענין השוטר להביא פסקו לפועל אין כאן מצ"י שופט נמצא שא' מעכב השני, ולכן הרמב"ם אינו חושבם לשני מצוות שהם מעכבות זא"ז ומצוות המעכבות זא"ז חושבם לא', וזה א"א לומר שהרי ה' צריך להרמב"ם לומר דין זה כשאין שוטר אין שופט - שמעכבות, ומאחר שאינו אומר זה הרי לא ס"ל להספרי, ונשאר הקושיא במקומו, אבל לפרש"י הרי ענינו הוא לפרש ענין השוטרים לא לחדש דין חדש, רק שמפרש שענינו לקיים ענין השופט, אבל אינו מצוה בפ"ע וכמ"ש וזה אינו מעכב.

והוא כפתגם כ"ק אדמו"ר הנשיא אז מען זאל עס ניט הערן נאר דערהערן, שהשוטר צריך לפעול בהנידון אז ער זאל דערהערן פסק הדיין. (וזהו ענין הנפלא בהלכה ויש גם בנסתר כמו שיבואר להלן). וזהו ושוטרים לשבטיכם, דאם כסברתם בדעת הספרי ה' צ"ל שוטר לכל שופט ושופט, שהרי הם ענין המעכב, אלא משום שהשוטר אינו אלא מעניש ע"פ הדיין, ומספק לכל שבט. [שופר לרמ"ח לא דרשו על בעת ההיא אע"פ שאינו שם שה"ה מרוחק ההצטרפות(?)]...

שיחה ג'

הנה כבר מדובר שהשנה היא שנת המאה להסתלקות הצ"צ, ובהשגחה פרטית הרי עתה מוציאים הספרים שלו לאור, ועלה ברצון שאור התורה על דברים יוצאו לאור לתחלת דברים, אבל מצד הבלתי זריזות מאיזה צד יצא לאור דוקא באיזה שבועות לאח"ז, ושם יש דרושים על פי' שופטים ואומר ששופט הוא בינה, שהוא מקור הגבורות, וכשנמשך בז"א הרי כל המדות נעשים כמוהו שזהו ענין שופטים ובפרט מדת התפארת, ואח"כ נמשך במל' שענינו שרוצה ושולט ומושל בבי"ע שהוא שוטרים.

ומבאר ענינו בעבודה שיש יראה מצד התבוננות באלקות, ועי"ז יגיע ליראת הרוממות, שהיא יראה פנימית, שהוא מחמת התבוננות, ויש יראה חיצונית יראת העונש, שאין יד שכלו מגעת להתבונן, וכמו שקשה למה צריך בין לשופט ובין לשוטר, וכמו"כ קשה למה צריכים בין ליר"ע בין ליר"ת, אלא ששניהם לירא את הוי', ויש כאלו שלא די להם התבוננות באלקות רק צריכים לירא מהעונש, ויש אחרים שצריכים לענשם, היינו להכותם, ויש

מדריגה פחותה, שאפי' כשמכים אותם הם בורחים, היינו שהן מצי' לעצמם "סאם-סאפאָשניק", והולך על דעת עצמו, וצריכים לכפותו, שהתורה מדבר בדרגות הכי שפלות ונמוכות שאפי' בחודש אלול צריכים לכ"ז...

שיחה ד'

בנוגע לשנת המאה להסתלקות הצ"צ יצא הענין של נתינת ק' מטבעות, יש שכבר נתנו, ובראשם שאותו שנתן מוצש"ק ולא נתן פחות ממה ששפט בעצמו, ויש שנתנו בתורת מתנה ואם נתנו בתורת נדבה, כ"ש אותם שלא נתנו כלל יראו כו', וגם יצא קופיר משיחה זו, ובה נאמר בחצ"ע פיוס(?) אותיות יוסף וגם א' אין מצפצף מה ענינו להשיחה שהרי צריך להיות באיזה קישור להענינים, ולא רק חיבור יפה, והוא ע"פ מה דאיתא באוה"ת דיהיב פרוטה לעני והדר מצלי, והמפייסו בי"א, הם ענין אחד, דיעקב הוא ענין ו' שהוא ו' מדות דאצי' בהמשכה מלמעלמ"ט, וזהו הנותן פרוטה לעני מתברך בו' ויוסף הוא המשפיע לבי"ע, והוא ע"י זיווג גופני, שיוסף הוא יסוד ואין קישוי אלא מדעת, היינו המשכת הדעת, ועמו נמשך הבינה שהוא למעלה מענין המדות, וזהו בי"א היינו עם הבינה שהוא ה' דשם הוי' ומובן האין ערוך, ובין ו' לי"א ממעלת זיווג גופני על המשכתו בלא הזיווג והיינו שע"י הפיוס שאותיות יוסף נעשה היחוד וכן יש פי' צלותא חיבור, והם ענין א', וע"י הפיוס נעשה ענין פנימי אצל העני, וכן הו"ע הנעשה מיד, וענין המבואר בהמשכים מאדמו"ר מהר"ש בה' מקלות (חבוט?) במקל שעבר יעקב את הירדן, וכן מה שקרעו את הים, כו', עד לע"ל והכהו לז' נחלים,

שיחה ה'

הנה על סיום סדרה פרש"י ואתה תבער מגיד שאם נמצא ההרוג אחר שנתערפה העגלה הרי זה יהרג והוא הישר בעיני ה', לכאור' א"ז פירוש הפשוט, שהפי' הפשוט הוא אשר ע"י המעשה של עגלה ערופה ע"ז תבער הדם הנקי משום שעשית הישר בעיני ה', והוא מפרש שקאי על הרוצח, ומשו"ז הוצרך לפ' כי תעשה הישר כו' והוא הישר בעיני הוי'.

וגם מה שפרש"י כפר לעמך - הכהנים אומרים זה, הנה למה פי' בפסוק הקדום לו לפרשו במקומו, וגם הלא הפי' הפשוט הוא שקאי על וענו ואמרו שזה אמרו זקני העיר ולא הכהנים א"כ גם פסוק זה אומרים הזקנים ול"ל שאמרו הכהנים, וגם מה שמפרש תיבות ונכפר להם הדם הכתוב מבשרם אינו פי' הפשוט שפירשו הפשוט הוא שהכהנים שאמרו ונכפר הם אמרו זה והוא

בל' ברכה שע"י כל המעשים האלו הם מברכים ונכפר להם, וגם עי"ז יתורץ דיוק בפסוק הקודם שנאמר ונגשו הכהנים כו' ולברך כו' כל ריב וכל נגע, הנה ממילא ריב ונגע הוצטרך לומר כאן לפרש ענין הכהנים לעגלה ערופה, ומפ' שהיות שע"י הוא כל ריב כו' לכן הם נוגעים ג"כ כאן, אבל מה שייכות ולברך לכאן, אבל (לא?) לפי' רש"י יתורץ זאת שהיות שברכו להם ונכפר כו', לכן מקדים ולברך, אבל לפרש"י הרי הכתוב מבשרם אינו מדוייק ענין ולברך.

ויובן כ"ז בדיוק ל' רש"י שבכלל אין זה דיוק אבל היות שהוא ל' רש"י ה"ז מדוייק מה מגיד שאם כו' הלא בכל פי' הי' יכול לומר מגיד, ואינו אומר בכל פי', ולמה אומרו כאן, אלא שרש"י קשה לו מה ענינו של כל הכתוב הלא כולו מיותר ואם מפני "הישר בעיני הוי"ו", לומר בפ"ע, וצ"ל שהיא דבר חידוש, הנה על מי שייך לומר דבר חידוש? על הזקנים כו', הלא כבר נסתלקו ועשו חובתם, על הנהרג, הלא כבר רציחתו נתכפר, אלא צ"ל שקאי על ההורג שנמצא ואעפ"כ נהרג.

וא"ת להפי' שהוא הבטחה שיבערו העון של דם הנקי מקרבך א"כ לפי"ז יהי' פי' דם הנקי עון של דם הנקי ולא כמו שפרש"י שמפרש תבערו הרוצח, שלכאור' מה פי' דם נקי, דם נקי הוא הנהרג ומה יעשה לו? וזה קשה בפי' הפשוט וצריך יישוב, וזה מיישב רש"י בפי' ע"פ הקודם ששם נא' ג"כ דם נקי ורש"י מפ' ונכפר להם הדם, הכתוב מבשרם שמשעשו כן יכופר להם . . .

והי' צריך להביא ל' הפסוק, הדם, אבל אמר העון (דלא כפי' התרגום) וכמו"כ הי' צריך לפ' כאן, אבל היות שע"י פי' זה יהי' פסוק האחרון מיותר לכן צ"ל שקאי על ההורג, שפי' תבערו את ההורג, שאל"כ יהי' אותו הענין המבואר בפי' ונכפר שהוא הבטחה כו', וא"כ לפרש כמו"כ בפסוק הקודם, דם נקי, הדם שקאי על הרוצח, הנה א"א לומר שהרי כבר לא מצאו אותו ואיך אומר שיתכפר, הרי לא הי' ברשותם, אבל צ"ל למה מפרש ונכפר להם הדם שהכתוב מבשרם ולא מפ' שהכהנים אמרו זה.

ויובן בהקדם למה רש"י מפרש שהכהנים אמרו כפר, שהרי אמרו ידינו לא שפכו, וזה אמרו בשם כלל ישראל, שכל ישראל לא עשו זאת, אבל מ"מ הרי קאי גם על עצמם, שהרי אמרו ידינו - ידיים שלנו, ולפי"ז רש"י מפרש וכי עלתה על לב שזקני ב"ד שופכי דמים הם, הלא אם הם שופכי דמים לא היו בסנהדרין, והוכחת רש"י אינו רק מצד אנושית שהאיך יהרגו זקנים איש, אלא מצד הלכה בפשוטו של מקרא שהזקן א"א להיות שופך דמים א"כ איך אמרו ידינו לא שפכו.

והנה אם נאמר שקאי רק על כלל ישראל מוטב, אבל מאחר שצ"ל שקאי גם עליהם איך שייך לומר כן, אלא הם לא ראינוהו ולא פטרנוהו בלא לוי' ומזונות, וגם אמרו זה בשם כלל ישראל א"כ לא זו בלבד שכלל ישראל לא הרגו זה הנהרג אלא גם לא עשו זאת בשוגג וגם אפי' לא בגרמא, א"כ איך שייך שיאמרו כפר, הלא לא עשו שום מעשה בזה.

ולכן צ"ל שקאי על הלויים והם אמרו כפר, להיות שהם בדרגא עליונה יותר מהסנהדרין לכן הם מדקדקים ביותר שיהיו ראוי לקבל הברכה, ולזאת אמר "כפר . . בקרב עמך", אבל הסנהדרין לא היו כ"כ נעלה כמותם, וגם הם ישבו בלשכת הגזית מופרד מכולם, ולזאת מצד מדריגתם לא ראו חטא כלל, ולזאת מ"ש ונכפר להם הדם אין לומר שהכהנים אמרו שהרי [הם ידעו מחטא וא"א להם לברכם, משא"כ הסנהדרין?]

. . הנה שפיכת דמים הוא עוברי עבירה, שופך דם האדם באדם אדם דקדושה באדם בליעל, ובאותיות פשוטות נה"א ונה"ב כשמקבל מהותו מהיצה"ר, יש שיודע סיבת נפילתו ויש לפעמים שאינו יודע מי הכהו, שיודע שנפל ממדריגתו הקודמת אבל אינו יודע סיבתו, וזה גופא הוא מפני שנפל כ"כ עד שאינו מרגיש סיבת הירידה, והתיקון ע"ז הוא עבודה בקב"ע באופן לעומת זה, באופן של ולא נודע מי הכהו.

וכשנודע הסיבה הרי לא די בקב"ע וצריך לעבוד גם עבודה פנימית לברר הסיבה, ולא די לו בקב"ע לטעון ל"ל לעבוד בפרטיות הלא בכלל מאתים מנה, אבל עבודת המקיף אינו מזכך בפנימיות, כדאי' בקונטרס העבודה, רק שפועל באופן מקיף, שהרי עי"ז נודע איליו סיבת נפילתו, רק שזה שנותן צדקה הרבה אינו מזכך בפנימיות וצריך עבודה פרטית לכל מדה ומדה.

שיחת ש"פ כי תצא, י"ד אלול, תשכ"ה

שיחה א'

הנה רש"י מפרש על תחלת הסדר "כי תצא - במלחמת הרשות הכתוב", שלא תאמר כמו שהוא במושכל ראשון, שמאחר שנאמר למלחמה, בפתח למ"ד שהוא במקום ה"א הידיעה, א"כ ה"ז קאי על מלחמה ידוע, שהוא מלחמת ז' עממין, אבל א"א לפרש הכי במלחמת ארץ ישראל, שהרי שם א"א לומר "ושבית שביו" שהרי כבר נאמר "לא תחי' כל נשמה", א"כ ע"כ צ"ל שמדובר במלחמת הרשות, אבל לפי"ז קשה ל"ל לרש"י להעתיק תיבות "כי תצא" מאחר והוא אינו מפרש אלא תיבת למלחמה, ה"ל להעתיק תיבת "למלחמה" ולפרשו.

והנה יש שרוצים לפרש שדיוק רש"י הוא מתיבת "כי", שתיבת "כי" בכ"מ הוא ל' ספק ואין לומר ספק "כי תצא למלחמה", אלא על מלחמת רשות, וזה א"א לומר דא"כ לא הוה לי' לרש"י להביא הראי' שבמלחמת א"י הכתוב מדבר מ"ושבית שביו", שהרי דיוקו הוא מהל' "כי". ועוד שהרי כבר נאמר "כי תצא למלחמה" בפ' שופטים ושם אין רש"י מפרש כלום שמדובר במלחמת רשות, א"כ צ"ל שאין דיוקו מהל' "כי". ואין סברא לומר שסומך על פי' להלן בפ' כי תצא.

וגם נאמר "כי תצור אל עיר ימים רבים", והתם מדייק רש"י שמדובר במלחמת הרשות מ"ימים רבים" אחר ההתחלה, יש עוד פעם, ורש"י מביא ראי' מסוף הענין שאומר שככה לא תעשה אלא לרחוקות אבל להקרובים - "לא תחי' כל נשמה", א"כ ע"כ צ"ל שהוא במלחמת הרשות, וצ"ל כל השינויים האלו בהד' פעמים שמזכיר הענין. שבפעם הראשון שנא' כי תצא . . וראית סוס . . לא תירא גו", אינו מפרש כלום, וב"כי תקרב . . וקראת אלי' לשלום", מפרש במלחמת רשות בראי' מסוף הענין, וב"כי תצור אל עיר" מפרש רש"י שהוא מלחמת רשות, אבל לא בתחילה אלא על תיבות שלאחר ההתחלה ואינו מביא שום ראי', והכא מביא ראי' מ"ושבית שביו", ובפעם הראשון "כי תצא . . וראית גו", ושאח"כ מביא אותן החוזרין ממערכי המלחמה הרי מפורש במס' סוטה, שבמלחמת מצוה הרי הפסוק מדבר רק במלחמת רשות ולמה רש"י אינו מביא זאת.

וגם צ"ל דיוק ל' רש"י שבתחלה אומר "במלחמת הרשות", ואח"כ אומר "במלחמת א"י", הלא ההיפך מ"רשות" הוא "מצוה", או "חובה" אבל לא "מלחמת א"י", ואם רוצה לומר כן, הי' צריך לאמרו בתחלה מלחמת רוי"ל (ח"ל). וגם יש מלחמות מצוה שאינם מלחמת א"י, כמו מלחמת עמלק, או על הצר הצורר אתכם, שנכנסו לגבול א"י, שזה הוי ג"כ מלחמת מצוה ה"ה נוסף על מלחמת א"י מלחמת ז' עממים, ועפ"ז קשה יותר מה שאמר מלחמת א"י ולא מלחמת מצוה.

והנה הסיבה שאינו מביא רא"י מתיבת "כי" - שהוא ל' ספק, הוא לפי שהספק יכול לחלות על הדברים הכתובים אח"כ, שהרי נאמר ג"כ "ונתנו הוי" אלקיך בדיך ושבית שביו וראית בשבי", שאע"פ שהוא חובה לצאת למלחמה, אעפ"כ יכול לומר כי ל' ספק שהרי אינו דבר ודאי שיראה בשבי, ולכן מביא רא"י מענין אחר "ושבית שביו . . ולקחת לך לאשה" שזה א"א במלחמת חובה.

וכן בפסוק כי תצא בפ' שופטים, הרי יכול להיות שיציאת המלחמה הוא חובה, והספק שבל' "כי" קאי על "סוס ורכב" שהרי אינו דבר ברור שיראו אותם, אפי' אם בכל המלחמות ראו אותם, אבל אינו מוכרח להיות, ובפרט שמצינו בס' יהושע מלחמות בלא סוס וכו', וע"ז הוא כי ל' ספק.

ובפסוק "כי תקרב . . וקראת גוי" הרי הספק לא קאי על ענין אחר שהרי זה הלכה לקרות לשלום ולא רשות, ולכן מפרש מיד שהוא מלחמת רשות היינו מצד כי ל' ספק, ואת"ל שכי מפורש בל' כאשר, אע"פ שהוא תירוץ דחוק מ"מ מפני ההכרח שמבואר לקמן הצריכים לדחוק זאת, לכן מביא עוד רא"י מסוף הענין.

ובפסוק "כי תצור" שיכולים לתרץ הכי ל' ספק על "תצור" שהרי היו כמה מלחמות שהגוים הלכו חוץ לעיר ללחום, ולא היו צריכים למצור, לכן נאמר ל' ספק, לכן רש"י אינו מפרש כלום על כי, אלא על תיבות שלאחריו ימים רבים שמהם יש הכרח שמדבר במלחמת רשות כמו שיבואר להלן ולכן אומרו התם.

וכן הכא הל' "כי" יכול להיות על לקמן וראית ולכן מביא רא"י מענין אחר, אבל אח"כ אמרינן של' כי ספק קאי על יציאת המלחמה, מאחר שיודעים ממ"א שהוא מלחמת הרשות, וכן משתנה הפי' בתצא, שלכאו' יש להוכיח מל' תצא ג"כ שקאי על מלחמת הרשות, שהרי אם הוא במלחמת חובה, במלחמת ז' עממים, הי' צ"ל כי תבוא, שהרי היו במדבר ובאו לא"י, ובאו באופן של מלחמה, כי תצא משמע שיוצאים ממקום קביעותם ללחום, וזהו"ע

מלחמת הרשות שהוא ביד מלך לעשות אם רוצה להרכיב נכסים ולהשמיע שם, וכמ"ש הרמב"ם שמלחמת הרשות הוא תלוי ברצון המלך אם רוצה להרבות נכסי ישראל, ולגדל שמש, יכול לצאת למלחמת הרשות, א"כ שייך ל' יציאה, משא"כ במלחמת מצוה, הרי המדבר לא הי' מקום קביעותם שנאמר ל' יציאה, אלא שזה אין ראי' שהרי רש"י מפרש ב' ענינים בל' יציאת מלחמה, א' ל' יציאה בנפש, מעמדו ומצבו הקדום יוצא למצב מלחמה, וע"ז שייך ג"כ ל' יציאה, וב' ל' יציאה להספך, בגשמיות, א"כ יכולים לפרש שהוא ל' יציאה בנפש אע"פ שלכאו' הי' צ"ל ל' כי תבוא, אבל אח"כ שיודעים שהוא מלחמת הרשות יכולים לפרש כי תצא כפשוטו. ולכן מעתיק רש"י שינוי התיבות כי תצא אע"פ שלכאו' אינם נוגעים לפירושו, שהרי ע"י פירושו משתנה פירושו.

שיחה ב'

ועפ"ז יובן כל השינויים שבפרש"י בב' הסדרות: כי תצא למלחמה שבפ' שופטים שם אין הוכחה מפ"י הפשוט שקאי על מלחמת הרשות, שהרי ה"כ"י ל' ספק יכול להיות על וראית סוס שלא הי' בכל במלחמות, אין רש"י מפ' כלום לומר שאה"נ קאי בין אמלחמת רשות בין אמלחמת מצוה, שבשניהם לא תירא בשוה. והא דכתיב למלחמה (בפתח הלמ"ד) שמשמע מלחמה הידועה, שהוא מלחמת ז' עממים, היינו משום שמה מדבר אליהם ומלחמתם הראשון הי' כן בסוס כו'.

והא בדגמ' אמרו שאינו קאי אמלחמת מצוה, הרי א' רש"י מפרש פשש"מ ומפ"י הפשוט אין הכרח לפ' אמלחמת רשות, וב' אפי' אם נאמר שיש הוכחה מפ"י הפשוט שצ"ל במלחמת רשות אע"פ שאינו מסתבר שהרי רש"י אינו כותבו.

מ"מ יש שתי ציונים הכא, א. לא תירא, ב. החוזרים ממערכי המלחמה, הלא תירא שעל ציווי זה קאי רש"י, הוא בין במלחמת רשות בין במלחמת מצוה, משא"כ הגמ' קאי על החוזרים ממערכי המלחמה. . .

פסוק כי תקרב יש ראי' מ"כ"י ל' ספק ולכן קאי ע"ז התיבה, ואם תקשה הלא ל"כ"י יש כמה פ"י ואחד מהם הוא כאשר, ולפ' כמו"כ כאן, ולפרשו אמלחמת מצוה, יש הוכחה ע"ז שהרי נא' וקראת אלי' לשלום, וצ"ל שבמלחמת מצוה יש קריאת שלום, שהרי רש"י מפ' בפ"י (כי תשא ?), הטעם שחושב התם רק שש עמים, ומפרש שהגרגשי פנו והלכו להם, ולמה הלכו, צ"ל שקראו אלי' לשלום והלכו להם, א"כ צ"ל שגם במלחמת רשות יש קריאת שלום ולכן מפ'

כי ל' כאשר, וקאי אמלחמת מצוה, ועלי' אומר וקראת אלי' לשלום, ולכן מביא ראי' מסוף הענין, וא"כ משתנה הפי' כי שהרי עכשיו יכולים לפרשו ל' ספק – אם,

ולכן רש"י מפרשו כאן ולא לקמן, שהרי רש"י דרכו בפי' הפשוט ולא הלכות, ולכן מפרש שפי' כי הוא לא כאשר אלא אם, אבל לקמן לא יהי' אלא ענין הלכה, ומה שהגרגשי קראו אלי' לשלום הלא זה אינו אלא במלחמת רשות, הנה רש"י א"צ לפרשו שהרי אינו ספר פסקי דינים, אבל מפרשים שהוא שלא בא עדיין לא"י אלא הי' במדבר, ואיסור קריאה לשלום התחיל בכניסתם לארץ אבל קודם לזה הותרו לקריאת שלום.

ובפסוק כי תצור אל עיר הכרח מתיבת כי שהספק יכול להיות על ענין המצור, וא"כ למה רש"י מפרש כלל שהוא במלחמת רשות.

אלא הענין יובן בהקדם והוכחתו מפ' ימים רבים, שהתם מפרש ימים – שנים, רבים – שלשה מכאן אמרו אין צריך על עיירות של עכו"ם פחות מג' ימים קודם לשבת, ולמד שפותח בשלום ב' או ג' ימים כו' ובמלחמת הרשות הכתוב מדבר, שאומר ל' מכאן אמרו, ובזה נראה עד כמה מדוייק ל' רש"י שהרי אח"כ אומר ל' למד, אלא שאין שום איסור שבת, סקילה, כרת, חטאת, ע"ז שג' ימים קודם עושה מצור שע"ז יהי' אנוס בשבת, מדאורייתא אין שום חיוב, רק שאמרו שחכמים סמכו על קרא, לאסור זאת, ואפי' היחידים שאוסרים מדאורייתא, אבל אין אוסרים באיסור סקילה וכו', שהרי בשבת הוא נאנס, ואח"כ אמר ולמד וכו', ומהיכא תיתא שתי הלימודים,

הנה הסדר בכתוב קשה, שאומר "כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם", שהי' צ"ל "להלחם" קודם "כי תצור" שהרי תחלה הולכים ללחום ואח"כ עושים מצור, וגם ל"ל לומר כלל "להלחם", שאם נאמר "כי תצור אל עיר ימים רבים לתפשה", מבינים שהיא בשביל ללחום, אלא שהוא ללמוד מ"ימים רבים", שהנה "ימים רבים" הוא בין "כי תצור" ל"להלחם", ללמוד על שניהם, כי תצור ימים רבים לומר שימים רבים קודם השבת עושים מצור, וגם ימים רבים ללחום שאחר ימים רבים לוחמים, ומה עושים בזה הזמן, צ"ל לקראות לשלום, וא"כ ע"כ צ"ל שקאי אמלחמת רשות.

שיחה ג'

אבל עדיין צ"ל שינוי ל' ברש"י שבתחלה אומר מלחמת הרשות, ואח"כ תמורת לכתוב מלחמת מצוה או חובה כותב מלחמת א"י.

אלא מזה יובן דברים נפלאים בפירש"י בענין הלכה. שלכאו' כל המלחמות בא"י הם מלחמות חובה, בין מלחמת ז' עממים, בין מלחמת עמלק, בין מלחמה על הצר הצורר, כולם הם מלחמות חובה, אבל ממ"ש בפי' בפסוק "מעט מעט אגרשנו" היות ש"פן תהיה הארץ שממה ורבה עליך חית השדה", שהמלחמה צ"ל באופן ד"מעט מעט אגרשנו" ובא"ל "ורבה עליך חית השדה" כו', וא"כ כשכובשים באופן דמעט מעט מוטב, ואם אין עושים כן אלא כובשים כולו בפעם אחת, ועי"ז יהי' ריבוי החיות ואין זה ענין כיבוש הארץ, שהרי כיבוש הארץ הוא "וירשתה וישבת בה", אבל באופן כזה אינו "וישבת", א"כ אין זה מלחמת מצוה שבה דברה תורה,

- אבל מ"מ גם אז כשמוצא כנעני, צריך להרגו, שהרי "לא תחי' כל נשמה", ש"לא תחי' כל נשמה" אינו מענין כיבוש הארץ, אלא בכדי שלא יהיו לצנינים בצדיכם, א"כ גם כאן צריך להרגו אבל מ"מ אינו מלחמת מצוה -

ולכן מדייק ל' מלחמת א"י שאפי' מלחמת רשות בא"י עלי' נאמר "לא תחי' כל נשמה", אבל בתחלה אמר מלחמת רשות ולא מלחמת חו"ל, שהרי גם במלחמת חו"ל יש מלחמת חובה, והוא מלחמת עמלק, שבכל מקום שימצאם צריך להחרימם, א"כ גם בכל מלחמות חו"ל לא דבר הכתוב, אלא במלחמות רשות, ובא"י גם במלחמת רשות נא' לא תחי' כל נשמה.

אבל עפ"ז אינו מתאים כלל עם הלקו"ת של פ' השבוע ששם מבאר (כי תצא שתי דרושים וגם באוה"ת בהגהות וכו') שהמלחמה הוא שעת צלוחת שעת קרבא, והוא לברר ניצוצין, וזה חובה יותר ממצוה שזהו תכלית ירידת הנשמה בגוף, ותכלית כל ההשתלשלות, ועל ביאור ענין הניצוצות ובירורן הולך וסובב עיקר המאמרים, א"כ היא חוב היותר גדול ואינו מתאים עם פרש"י שכי הוא ל' ספק.

וי"ל שאדה"ז פי' הפשוט בפסוק, שזהו שמפ' "על אויביך - למעלה מאויביך", שזהו סדר המלחמה בין במלחמת רשות ובין במלחמת חובה, שצריך לראות את עצמו למעלה מן האויב, היינו מצד השרש ומקור, ועי"ז ינצח את המלחמה, וכמו שאומר "וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא" שהוא, שהם בעיני כסוס אחד, והכא חוזר הצייווי והוא שיהי' כן גם אצל ישראל, היינו באופן של על אויביך למע' מהם, וזהו עוד פי' הפשוט שהרי כל טעם פי' מלחמת רשות הוא מפני "ושבית שביו", אבל לפי' אדה"ז הנה יש ציווי על אויביך היינו באופן כיבוש המלחמה, שמיד בצאתם למלחמה צריכים לראות את עצמם למעלה מהאויבים, ועי"ז הצייווי נא' כי ל' ודאי, כאשר, ואח"כ

יש עוד ציווי והוא במלחמת הרשות, והוא פי' חדש בפ"י הפשוט, וכמ"ש הרשב"ם בשם רש"י שאם הי' לו פנאי הי' צריך לכתוב כל הפי' של פי' הפשוט המתחדשים בכ"י.

ועי"ל שאדה"ז מתאים עם פרש"י בפ"י תיבת כי שהוא אם, שיש שני אופני עבודה יש עבודה יש עבודה בדרך מלחמה, ויש עבודה בדרך מנוחה המבואר ע"פ פדה בשלום נפשי כי ברבים היו עמדי, בהניח לך, ולכן העבודה כי תצא למלחמה, בדרך מלחמה הוא רשות, אפי' באופן חרב של שלום, ש"חרב לא תעבור בארצכם", אפי' חרב של שלום, אלא בדרך מנוחה, והוא ע"ד לחם מן השמים, שהוא לא בדרך מלחמה, שהוא עבודת התורה.

וזהו מהחילוקים שביגמה"ר שבחודש אלול ליגמה"ר שביהכ"פ, וא' מהחילוקים הוא שבאלול הוא ע"ד המן, אתעדל"ע לעורר האתדל"ת, "אני לדודי" המעורר "ודודי לי", וזהו ששונים בתורה שתורה הו"ע לחם מן השמים, שמלמעלה נותנים דבר שלום, שאע"פ שבאלול הוא ג"כ ענין יגמה"ר (שזהו ע"י התפילה?), מ"מ יש ג"כ ענין התורה ביתרון מכל השנה, וע"י עבודת התפלה ולימוד התורה קודם התפילה, עי"ז יהי' התורה באופן דמן, וזהו ג"כ ענין חסידות שלוקחים רזין דרזין ממקום דלית תמן לא קיצוץ, ולא פירווד, ומפיצים באופן של דרכי שלום, לפעול בהם ענין השלום, בביאת משיח ומלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים.

שיחה ד'

ע"פ המבואר לעיל שיש שני אופני עבודה: א. עבודה שבדרך מלחמה, שזהו ענין כי תצא, ב. עבודה שבדרך מנוחה, בהניח, אינו מובן הלא הי' יכול להיות העבודה בדרך מנוחה, ועל העבודה באופן כזה צריך להמתין עד סוף הסדרה, ובהשיתא אלפי שני דהוי עלמא הנה רוב הזמן שהעבודה בדרך מלחמה ע"י ענין הגלות, יש ענין הגלות שיודעים עכ"פ שנמצאים בגלות, וע"י הידיעה ה"ה משתדלים לצאת ממנו,

ויש גלות קשה יותר שאין יודעים אפי' שנמצאים בגלות, בהרגשתם אינם בגלות, רק שכך (שנמצאים בגלות) כתוב בספרים, או מישהוא הגיד להם שהם בגלות, או תחת גוים אפי' בא"י באופן ששייך שם שליטה, או תחת הא"ל זר אשר בקרבך, אבל לא בהרגשתם ובפרט הנתונים בשבי' וצרה, ואע"פ שברגע קטן יהי' הגאולה, ואז יהי' ונגלה כו' (ע"י מעשינו ועבודתינו עכשיו??), אבל הרגע הוא מצד למעלה אבל נמשך למטה בריבוי זמן, הנה נגד יצה"ר דברה

תורה, שכך עלה ברצונו ית' שע"י אתכפיא ואתהפכא כו' וע"י עבודה בדרך מלחמה, אע"פ שיכול להיות באופן "כשמחך יצירך בג"ע", ולא סתם ג"ע אלא "מקדם" – כמו שהי' לפני החטא, אבל כך עלה ברצון, מפני מה אין אנו יודעים, אבל זה אנו יודעים שכך כתוב בתורה, כד אתכפיא ס"א כו' (וכמ"ש אדהא"ע בנוגע לאנשי חיל (קאנטאניסטן. הוספת המעתיק) (שחסר להם המצוות שבזמן הבית)?,

ואפי' כשמעוררים אותם לתנועה של מס"נ, והם מוכנים למסור נפשם הרי אין מניחים להם, שרוצה לשלם דמים הרבה עבור אתרוג אבל אין נותנים לו, וכמו שהמשיל כ"ק מו"ח אדמו"ר, שלקפוץ מלמעלמ"ט תלוי במס"נ, אבל מלמטלמ"ע אינו תלוי אפי' במס"נ, אלא למה צריכים לכ"ז, אלא שזה גופא שהוא מוכן ע"ז ואין מניחים יהי' זה נחשב כו' וכך עלה ברצון אע"פ שהוא עבודה שאינו מובן, וכ"ש שלא מונח בהרגש, אין יום או לילה שיהי' מוחו ולבו מוכנים לתורה ותפילה, ואפי' בעבודה של שלום בקביעות עתים שלו, באופן במחשכים הושיבני, ולא בתורה בפ"ע שאין תורה כתורת א"י.

וכמו ענין שאפי' משרע"ה לא השיגו שאמרו לו שתוק, שה"ה תכלית החכ' עד שהתורה נק' על שמו תורת משה, והוא שלימות באמונה, "פתי יאמין לכל דבר" זה משה, שסתם יאמין הוא משה, ואעפ"כ טענת זו תורה וזו שכרה כביכול לא יכול להסביר לו רק שתוק, ועל מי נאמר זה על רבי עקיבא, שגבי עשרה הרוגי מל' הנה אי' שעשרה כנגד עשרת השבטים שמכרו ליוסף, וזה תיקון ע"ז, ועל ר"ע אי' שהוא כנגד הקב"ה.

והנה אי' בזהר מי שרואה(?) בחסרון הלבנה וראה בשמחתה, שמי שמרגיש בעומק לבבו ענין הגלות, הנה הוא יזכה לראות באופן עמוק ענין משיח, וכן כתוב ג"כ בנגלה "כל המתאבל על ירושלים ישמח בבנינה, שכולם יהיו שם אלא שזה ירגיש באופן עמוק, שזהו הפי' הפשוט, שלכאור' הרי הכל רואים מיעוט הלבנה, ולגבי הכל יש חורבן ירושלים, אלא שהנפק"מ גדול הוא בענין הרגש, וכן עתה הם יצאו ראשון בביאת משיח, והי' בראשם ואין זכות זה למי שהביא...

והנה אין זה דבר חידוש שכבר הוזהרנו שיהי' באופן זה...

שיחה ה'

הנה בסיום הסדרה בפסוק האחרון שבו מפ' רש"י "תמחה את זכר עמלק, – מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שיה שלא יהא שם עמלק נזכר אפי'

על הבהמה לומר בהמה זו משל היתה".

והנה רש"י מפרש כ"ז שבעיקר הוא הפסוק מה ששמואל צוה לשאול בנביאות לאבד עמלק, שלכאור מה הוא הפי' של "תמחה את זכר עמלק", הלא אין זה ביד האדם, שמה לו לעשות שהאחר לא יזכור ע"ז, הלא זה תלוי בכח הזכרון של השני, וזה שפי' רש"י מאיש ועד אישה גו' משור ועד שה, שזהו בכוחו לעשות שלא יזכור ה'?? של עמלק אבל צ"ל להבין למה מביא מאיש ועד אשה, אין שה נוגע (לכאור) לענין הזכירה, שה"ה עמלק עצמו, ובלשון הפסוק יש עוד דברים.

וגם צ"ל מה שסיים שלא יהא כו' משל עמלק, הלא מובן מעצמו. וגם צ"ל שבבשלח יש זה הפסוק ואינו מפ' כלום אלא ששם נא' אמחה את זכר, וביד הקב"ה למחות זכרונו של עמלק מכאור"א, אבל הכא נא' תמחה, וכנ"ל.

וזה שמביא שלא יהא, שהרי צ"ל כמו שמקשים, לימחה גם הדומם שבו, וי"א הכי, אבל רש"י סומך על הפסוק שבנבואת שמואל שאינו מזכיר דומם, ולמה, ולכן פרש"י שלא יהא שם של עמלק כו' וכדומה, אפשר לעשות בו שינוי שאינו חוזר, משא"כ בבע"ח שאו חי או מת, ועי"ז לא יזכרוהו, וכן בב"י בשם אגדות מביא מנהג לכתוב שם עמלק על אבנים ולמחותו בהכאת המן, ולכאור אין מוחין עמלק מדומם, אלא שבדיוק הל' כתב הב"י מעל האבנים, היינו לא האבנים עצמם אלא שהשם מוחקים היינו זכירת עמלק.

והאבן עצמו שהי' כתוב עליו כו', עושים בו שינוי שאינו חוזר, (וכמו שינוי שאינו חוזר מועיל לכלים בטבילה), ואין איסור בכתיבת שם עמלק, שסותר ע"מ לבנות, (אוצ"ל בונה ע"מ לסתור. הערת המעתיק) וכמו בשבת מוחק שלא ע"מ לכתוב דפטור, ע"מ לכתוב חייב אף על המחיקה, כמו"כ כאן שהכתיבה בכלל המחיקה, וזהו שבמדרש אומרים שהמבול הי' להשחית אדם וחי' ולא בהמה, ובעבודה שקב"ע מועיל אף לקליפת עמלק.

ומשה נגש, ש"פ יתרו, תשכ"ה

ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלקים, ומפרש רש"י שמושה זכה ליכנס לפנים מג' מחיצות חשך ענן וערפל, ולפ"ז צ"ל מהו אשר שם האלקים הלא יש שמות שהם למעלה משם אלקים.

הנה יש מאמר אדה"ז עם הגהות הצ"צ בספר אשר כעת איננו בדפוס ותקוה אשר בקרוב יודפס, ע"פ ומשה נגש וגו', והצ"צ כותב מיד הגהה כדרכו, אשר בעמק המלך שער הבריאה כתוב אשר חשך ענן וערפל הם ב"ע, חושך הוא בריאה - בורא חושך, ענן - יצירה, ערפל - עשי, וזהו אשר שם האלקים, אבל בכ"מ ובמאמר זה משמע שערפל למע' מכולם, וממשיך אדה"ז שחושך הו"ע ישת חושך סתרו, וחשך למטה מערפל, [היינו כמו שמבואר בחלק זה מהמאמר], והקשה בג' הלא כתיב גבי' נהורא אשראי, אלא כאן בכתי בראי וכאן בכתי גואי, שבכתי גואי הוא אור ובכתי בראי הוא חושך.

הנה חושך - כתר, ענן - חכ', ערפל - בינה, וזהו אשר שם האלקים, שבבינה הוא הגלות עתיק, ומשה עלה, שמושה הוא תפארת, [היינו לא כמו שמתחיל שהתם ערפל למעלה מכולם], וצ"ל למה כל ישראל לא נגשו הלא במ"ת היו גילויים נעלים (התגלות העצמות?).

הנה יש ב' פי' במ"ת י"א שהחידוש הוא אשר כאו"א יכול להגיע למדריגת אברהם, הלוך ונסוע הנגבה - רו"ש; וי"א שאברהם לא המשיך אורות לברר המטה, רק המשיך אורות באצי' ומ"ת הוא חידוש לברר המטה.

ועוד פי' שהנה יש הרצון הפשוט שלמע' מטו"ד, והו"ע שתוק כך עלה במחשבה, שמחשבה פי' רצון, הוא לא רק למעלה מטו"ד, אלא שהוא היפך הטו"ד שהרי משה הקשה זו תורה וזו שכרה שהוא היפך השכל, וע"י מ"ת נמשך מדריגה זו למטה בשכל, וצ"ל איך יש בכח כאו"א להמשיך מרצון הפשוט למטה, הלא האדם נברא אחור למעשה בראשית, שאפי' יתוש קדמך...

הנה לבוש הוא העלם והוא ענין הכבוד שממשיך הכבוד למטה, ובשביל זה ה' תכלית בריאת העולמות וכמ"ש כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו שכולם בשביל הכבוד, וכמו שמתחיל לא בראו אלא לכבודו, וזהו תכלית הכוונה להמשיך למטה...

שיחת ש"פ תולדות, מבה"ח כסלו, תשכ"ז

שיחה ג'

השתא מראה איך שהענינים המבוארים בהמאמר ה"ה נרמזים בפירש"י ותחלה נפרשו כפשוטו, ואח"כ נראה הענינים של שהם מרומזים, בפסוק זה נשאר ענינים בלתי מבוארים משנים שלפני זה.

ע"פ ויזרע יצחק וגו' מאה שערים ויברכהו ה', פירש"י מאה שערים - אמדוהו כמה ראוי' ליעשות, ונצמח מאה פעמים ככה, ורבותינו אמרו - אינו אומר וי"א, וי"מ אלא רבותינו אמרו - אומד זה למעשרות הוי'. עכ"ל.

ויש פירושים בדברי רש"י אם ה"רבותינו" מפ' מה שאומר קודם או חולק. ומפ' שזה מפ' מ"ש קודם, היינו טעם לזה שאמדוהו, בשביל לידע כמה מעשרים, שהרי אין הברכה מצוי' אלא בדבר הסמוי מן העין, ואם אמדוהו, האיך נעשה הברכה דויברכהו ה', אלא שהי' מדה של מעשרות.

וקשה עפ"ז, א) הלא אין דרכו של רש"י להקשות ממשניות וגמרות, רק מקשה מענינים הנוגעים פש"מ, ושם התינוק אינו מקשה מגמרא, שהרי כשהוא בן חמש למקרא אינו יודע מ"ש בגמ' ברכות, וכ"ש מ"ש במדרשים.

[ועצם] הקושיא למה אמדוהו, אינו התינוק מקשה כלל, שהרי התינוק עצמו יודע, מעניניו, שכשרוצה לקנות איזה דבר ה"ה אומד אם כדאי לקנות צוקערקע זאת, או מענינים שהי' תינוקות קונין בימי רש"י הרי צריך אמוד אם הוא גדול או קטן לידע אם כדאי הקנין, וכן - סובר התינוק - שהוא גבי יצחק, שהרי זרע שדה והי' צריך לידע אם כדאי הוא הזריעה בשנה זו, ולכן אמדוהו. (ב) לפי פירושם הל"ל ואמדוהו בשביל כו' ולא ורבותינו פי' שמשמע שהוא פי' חדש.

אלא הפי' הוא כפשוטו, שהרי כל הענינים שברש"י צריכים להיות מפשוטו של מקרא, וגם בשביל תינוק שלומד צריך להיות הפי' ברור ומפורש שישכלנו בביורו, ולזאת אינו מספיק ענינים של רמז וכו' אלא שצ"ל ? בדיבורו, (ומ"מ הרי יכולים ללמוד בדברי רש"י ענינים של רמז, דרוש סוד והלכה כמו שהוא בכל התורה שיכול ללמדו בפרד"ס והלכה וכמו"כ הוא בפרש"י, והענין הוא

שהם שני פי', (א) שאמרוהו לידע כמה יעשה, (ב) שאמרוהו לאחר שכבר גדל (?) בשביל מעשרות, שהרי למעשר אין אומדים רק אח"כ כשגדל ולא קודם גידולו שאז יכול להיות כמה שינויים בקלוקל, ורוח ושריפה, וברכה, רק אומדים לאחר הגידול ולהפי' השני' הברכה מרובה מהפי' הא', שלפי' הא' הברכה הוא ק' פעמים ממה ששיערו, ולהפי' הב' הוא ק' פעמים אחר שכבר גדלה כמו שראוי לצדיק, ואח"כ נתברך בק' פעמים ככה.

תמונות

י"א אלול תשמ"ח

לזכות
החתן הרה"ת מנחם מענדל
והכלה מרת נחמה לאה
נעמיעס

הוריהם
הרה"ת יוסף ומרת חנה נעמיעס
הרה"ת יוסף יצחק ומרת צפורה מישולבין

זקניהם
הרב יצחק ומרת זלדה נעמיעס ע"ה
הרה"ת אברהם שמואל ע"ה,
ותבלחט"א מרת רבקה מירל שפאלטר
הרה"ת מיכאל וחנה מישולבין
מרת שמתה בת שבע מישולבין ע"ה
הרה"ת יצחק אהרן ומרת חנה מאן

